

Les Normes de Castelló, el sindicalisme i la renovació pedagògica

Les Normes de Castelló, a més dels seus components històrics o simbòlics en relació amb la llengua, van representar una aposta de modernitat i de consens a propòsit de dos àmbits d'ús lingüístic fonamentals en la transformació de la societat valenciana de primer terç del segle XX: els del món comunicatiu i els del món educatiu. En efecte: el canvi fonamental de la modernització social tenia relació amb l'alfabetització i l'accés a la cultura de totes les capes i sectors de la societat. I en eixe terreny, l'entronització del valencià al camp dels usos comunicatius i educatius -és a dir, cultes però també estàndards-, passà a formar part de les iniciatives de canvi i de progrés cultural que encarnà la Segona República.

Com és sabut, la renovació pedagògica, vinculada als plantejaments de l'educació pública, laica i autònoma, és un dels signes d'identitat dels canvis en l'escola. I dins aqueix àmbit, baste assenyalar la importància de les iniciatives de la Institución Libre de Enseñanza, la difusió de la Revista de Pedagogía que dirigia Luzuriaga, i les Escoles d'Estiu de la Moncomunitat i després de la Generalitat de Catalunya. Alguns dels mestres valencianistes sensibles a aqueix marc d'idees van participar molt directament del procés de les Normes de Castelló. Així, Carles Salvador [mestre en aquells anys a l'escola de Benassal (L'Alt Maestrat)] i Enric Soler i Godes [mestre de diverses poblacions, entre les quals la de Sant Joan de Moró (L'alcalatén)]. Els dos eren col·laboradors de la Societat Castellonenca de Cultura i, com és sabut, va ser per les relacions entre aqueixa Societat (creada el 1919) i els nuclis culturals més importants de València, amb el concurs d'algunes forces vives del valencianisme, que es consensuà l'acord datat el diumenge 21 de desembre del 1932. Va nàixer en un moment històric problemàtic: només uns dies després d'aquell diumenge, Carles Salvador, en la mateixa ciutat (a l'Institut Francesc Ribalta, a un centenar de mestres de la casa del carrer de Cavallers, on tenia la seu la societat), era escridassat en començar a pronunciar-hi una conferència en valencià, en un congrés de l'Asociación de Maestros de Levante. Però, poques setmanes més tard, el Boletín de la Societat publicava les Normes, precedides d'unes interessants consideracions; i, com és sabut, es difonien a València, per part de la publicació El Camí i també per l'Ajuntament de la capital.

L'any següent, en un altre congrés, Enric Soler presentava la ponència titulada "Necessitat d'una Associació de Mestres Valencianistes: el seu objecte", on raonava: "S'han de crear els patriotes, els oradors, els polítics, els geògrafs, els historiadors, els filòsofs, tot; i ho hem de crear nosaltres, els mestres, que de l'abandonada cantera del poble, hem d'anar treient i treballant les peces per bastir el monument de les nostres llibertats, agafades por derecho de vencidos.

[Quan] el mestre siga patriota, quan la nostra llengua puga eixir a prendre el sol, quan hàgem aconseguit d'alliberar el xiquet valencià de l'esclavatge pedagògic a què està sotmès ara, aconseguint el Dret de la llengua per a l'escola [...], llavors podreu començar a parlar de Pàtria amb majúscula".

Amb la perspectiva del temps es pot assegurar que, en aquell temps i actualment, sense l'adopció en l'àmbit escolar de les propostes de normativa de la llengua, aquestes no poden triomfar. I la difusió de les Normes del 32 no era solament matèria d'ideologia valencianista: és per això que aquells mestres van incorporar la llengua a l'agenda de la renovació pedagògica i també a la vida associativa i sindical. De no haver-se produït la tragèdia de la guerra d'Espanya —i la llarga postguerra, i l'exili—, en l'un i l'altre àmbit no s'hauria produït el tall de cinc dècades fins a la de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià i l'entrada de la llengua a l'escola (en una època ja democràtica i autònoma).

Només per mostrar l'abast importantíssim de les propostes d'aquells mestres, es poden citar les activitats d'incorporació de les tècniques Freinet per a la creació i producció de textos a l'escola: així, per exemple, el fruit esplèndid de la revista *Sembra* (1936-1917), feta pels xiquets de l'escola de Sant Joan de Moró dirigits pel mestre Enric Soler; i també les iniciatives vinculades a l'experimentalisme i la relació de l'escola amb el medi rural -així, l'Escola d'estiu de Sant Pau d'Albocàsser de 1933-; o la socialització de l'ensenyament de la llengua -sobretot, a través de les incipients activitats de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Valenciana-; i fins i tot de promoció de la literatura infantil i juvenil, i de creació de textos per a l'ensenyament. L'amplificació de la influència d'aquell activisme renovador es pot comprovar en el seu impacte dins les associacions i sindicats de mestres. Així, resulta revelador comprovar el grau de vigència actual dels temes tractats pels col·laboradors del *Boletín de Educación* de la FETE de la UGT a Castelló de la Plana (1936-1938): la necessitat de renovar els materials escolars i d'incorporar les metodologies ja provades en els sistemes educatius dels països democràtics avançats, el problema del retard quant a les infraestructures i els mitjans, la importància de comptar amb formació permanent i fins i tot d'un museu de l'educació valenciana, les campanyes d'alfabetització popular, l'organització dels ensenyants...

Són exemples concrets del treball de conscienciació i de participació associativa i sindical, que els mestres més actius i compromesos consideraven essencials per a la nova escola valenciana. Ara bé: la nova escola ja tenia la llengua pròpia del país com una eina essencial. I viceversa: la llengua, amb totes les seues capacitats i possibilitats expressives i comunicatives, no solament era un patrimoni heretat sinó una activa protagonista de la transformació de la societat i de la seua modernització.

Lluís Meseguer

Universitat Jaume I

Extret de l'obra "Les Normes de Castelló (1932), a favor de l'ús social del valencià. En el 75 aniversari, homenatge a tots els valencians que la varen fer possible". Desembre 2007